

Příloha 1

Jednotlivá bázová slova souboru s počtem přísloví

Brada – 1 přísloví

Břicho – 3 přísloví

Čelo – 1 přísloví

Hlava / hlavy – 9 přísloví

Hrst – 1 přísloví

Chlup – 1 přísloví

Jazyk – 12 přísloví

Koleno – 1 přísloví

Kost / kosti – 6 přísloví

Kůže – 10 přísloví

Krev – 3 přísloví

Krk – 1 přísloví

Maso – 4 přísloví

Noha / nohy – 8 přísloví

Nos – 1 přísloví

Oko / oči – 23 přísloví

Pata – 1 přísloví

Pěst – 1 přísloví

Prdel – 1 přísloví

Prst – 3 přísloví

Řiť – 1 přísloví

Ruka / ruce – 10 přísloví

Srdce – 24 přísloví

Tělo – 1 přísloví

Úd / údy – 2 přísloví

Uši – 5 přísloví

Ústa – 8 přísloví

Vlas / vlasy – 4 přísloví

Zadek – 4 přísloví

Zub / zuby – 5 přísloví

Žaludek – 2 přísloví

Žíly – 1 přísloví

Celkem 32 části těla

Celkem 158 přísloví

Příloha 2

Seznam vyexcerpovaných přísloví

BRADA

Když člověku bradu holí, nemůže po vůli mluvit.

BŘICHO

Hladové břicho neslyší.

Sedláku, když ho dlouho prosí, se nadýmá břicho.

Z sytosti břicha vítězství bere zadek.

ČELO

Čelem zdi neprorazíš.

HLAVA / HLAVY

Co hlava, to rozum.

Dobrá vůle koláče jje, zlá hlavu tepe a řídké pivo pie.

Hlavu za hlavu.

Hlavú zdi neprorazíš.

Když hlava neduží (nemáhá), ve všech údiech nebývá statka.

Kolik hlav, tolik smyslův.

Nepojímaj matky se dcerú, at' hlavy nezperú.

Úd po hlavě jíti má.

Zlý jazyk hlavě nepřeje.

HRST

Lepší vrabec v hrsti nežli čáp na střeše.

CHLUP

Jest vlny na koze jako chlupóv na žábě.

JAZYK

Co na srdci, to v ústech (na jazyku).

Dobře jazyk za zuby jmiati.

Mievaj jazyk za zuby.

Dobrý svůj jazyk plodí.

Horší jazyk falešníka nežli kopie protivníka.

Jazyk bez kostí (nemaje kostí) lámá kosti.

Kde jeden jazyk, tu jeho sláva.

Štěbetný jazyk každému škodí.

Vřet' každému srdce po jazyku svému.

(Zlý) jazyk hlavě nepřeje.

Zlý jazyk mnoho zlého činí (natropí).

Ženského jazyka skrotiti nemóž.

KOLENO

Nekúsal Jidáše v koleno.

KOST / KOSTI

Jazyk bez kostí (nemaje kostí) lámá kosti.

Když pes kost hloze, druží naň vrčie.

Nemóžli pes kosti hrýzti, bude ji lízati.

Pes hryze kost, jinému nedá.

Psi sě o kost hryzú: vezmi kost a přestanú.

Svój svému a psu kost.

KŮŽE

Každý osel chovaj kóže své.

Kde nemóž kóže lvová projíti, slušie kóži liščí přičiniti.

Nenie zisk na medvědí kóži píti.

Nevylúdíš u vlka kóže.

Řemen(ek) tak slušie krájeti, jakž móž kóže statčiti.

Sebe nesnadnějšímu zvířeti vlk nestrhává kóže.

Tak mnoho prodávají koží telecích jako kravích nebo volových.

Z cizie kóže dobře jest široký řemen(ek) krájeti.

Z jednoho vola (nejsú) dvě kóže.

Ze zlé kóže nemóž býti dobrý kožich.

KREV

Krev a krúpy – i to nemastné.

Krev krve dotýče (docházie).

Lépe jest krvi svěj v čas bláznostvie přetrpěti, nežli s ním boj podjieti.

KRK

Nevděčnému nic není vděk, by mu i pěstí za krk dal.

MASO

Kury, maso, hovězina – to náleží na měštěnína.

Laciné maso rádi psi jedie.

Nachvátaj masa, ať zelé zjies.

Řiedko dobré maso dvakrát vařené (a prietel dvakrát mířený).

NOHA / NOHY

Čtyřem kolám více věřiti než čtyřem nohám koňským.

Dluh má nohy, pole oči a les uši.

Kóň na čtyřech nohách i potkne sě.

Musejíť silné nohy býti, kteréž umějí dobré bydlo (šťestie) nositi.

Někdy i slepý podkovu nalezne, když o ni nohú zavadí.

(Nebudelit') s námi Boha, neujdeť (nás tudíž) noha.

S nepřitelem sě nesvař, ale dočkaje ho ... podtrhniž mu nohy.

Trn v nožě, myš v stozě.

NOS

Právo má tenký (voskový) nos.

OKO / OČI

Co (sejde) s očí, to (také) sejde) s myslí.

Co sejde s očí, to vyjde ze srdce.

Čeho oči nevidie, toho srdce neželé.

Čert čertu oka nevykline.

Čtyři oči více vidie nežli dvě.

Darové a dárkové oslepují oči.

Dluh má nohy, pole oči a les uši.

Dobré z předu i z zadu oči jmieti.

Hospodář má sto očí.

Chcešli se čeládcě dověřiti, musíš dvoje oči jmieti.

Kde milost, tu oči, kde bolest, tu ruku.

Když do tvrdého dřeva klín tepeš, varuj se, ať by v oko neskočil.

Koho oči bolí, nechod' do mlýna.

Kto neprohlédá a neotvírá očí (neprohlédá očima), musí měšcem dotahovati (prohlédá měšcem).

Nekupuj koně ušima, ale očima.

Nežeň se očima, ale ušima.

Oči hospodáře a hospodyně činie pilnú čeled' v díle.

Oko hospodáře pilného činí koně tučného.

Oko za oko, zub za zub.

Uhru žádnému nevěř, leč který má třetí oko v čele.

V oči (s tebou) dobře a kromě očí kúše jako pes (štípe jako had).

Vrána vráně oka nevykline.

Žid bude křesťanu přieti a to ten, který tři oči v hlavě bude mieti.

PATA

Nejednomu mysl na koně a paty u popele.

PĚST

Nevděčnému nic není vděk, by pak mu i pěstí za krk dal.

PRDEL

Dvě žíly ... do jedné prdele.

PRST

Milostiť jest prstem neukázati.

Nestrkaj (nechci strkati, nerod' klásti) prsta, kde se dvěře svírají (mezi dřvi a podvoj).

Dáš se za prst ujeti, ujměť za celu ruku.

ŘÍŤ

Ovci stříhú, kozi řit lupá.

RUKA / RUCE

Dáš se za prst ujeti, ujměť za celu ruku.

Jedné ruce samé zdvíhati nesnadno.

Kde jsou ruce mnohé, ať se dveře zamykají.

Kde milost, tu oči, kde bolest, tu ruku.

Když (kde) ruka ruku myje, obě býváte (bývají, budú..) bílé (pěkné atp.)

Kněz nikdá nemá dosti: jednu rukú žehná a druhú béře.

Kteří lidé pracují rukama svýma těžce, jest jim potřebie přivíratí měšce.

Léná (lenivá) ruka holé něštěstie.

Lepší holub v ruce, než jeřábek na střeše.

Tu jest dobře, kde se měšec s rukú vadí.

SRDCE

Co které srdce miení ... to vše znáti na vezření.

Co na srdci, to v ústech (na jazyku).

Co sejde s očí, to vyjde ze srdce.

Což člověk rád přemietá v srdci, o tom rád mluví.

Čeho oči nevidie, toho srdce neželé.

Čím srdce jest naplněno, o tom ústa mluvie.

Čistota v ráj nedovodí, jež ot srdcě nepochodí.

Kde poklad, tu srdce.

Když dědic pláče, v srdci se směje.

Když popláče, ot srdce otlehne.

Ktož dobré milují, mají co k sobě v srdce vzieti.

Ktož se slovy a ne srdcem dělá přítelem, slušie ho otbýti podobným fortelem.

Milost nic jiného nenie, nežli ... v srdci konečná muka.

Nesmělé (hubené) srdce cti nedochází (nikdy nedojde).

Pán Bóh smutné srdce těší: kurvy topí, lotry věší.

Právo bez exekucí jako zvon bez srdcě.

Řeč sladká jako med, v srdci jako lýtý jed.

Slovem, ne srdcem.

Srdce blázna v ústech jeho.

Tělo mládo, srdce veselo.

V ústech med (a stred) a v srdci jed.

Veselé srdce přispořuje zdravie.

Vřet' každému srdce po jazyku svému.

Z hojnosti srdce ústa mluvie.

TĚLO

Tělo mládo, srdce veselo.

ÚD / ÚDY

Když hlava neduží, ve všech údiech statka nenie.

Úd po hlavě jíti má.

UŠI

Dvě máš uši, aby slyšal a jen jedna ústa, aby mluvil.

Nekupuj koně ušima, ale očima.

Nežeň se očima, ale ušima.

Ušima dobrou věc najlacinějie kúpíš.

Dluh má nohy, pole oči a les uši.

ÚSTA

Co na srdci, to v ústech.

Co někdy z úst vrabcem vyletí, zasě toho nevtáhneš čtyřmi koňmi.

Čímž srdce jest naplněno, o tom usta mluvie.

Dvě máš uši, aby slyšal a jen jedna usta, aby mluvil.

Pečené kuře v ústa nevletí.

Srdce blázna v ústech jeho.

Usta malá dierka a mnoho do nich vcházie.

V ústech med, v srdci jed.

Z hojnosti srdce ústa mluvie.

VLAS / VLASY

Dlouhé vlasy (ženy mají, ale) krátký (úmysl) rozum.

Když se páni svadie, sedláci pójčte vlasóv.

Po dobré vůli i kvasu mnohý se nedočte vlasu.

Ktož čemu chce, dá se jedniem vlasem přitáhnúti.

ZADEK

Ktož dvěma cestami choditi chce, neb zadek, neb rúcho sobě roztrhnúti musí.

Lépe jedné svini zadek mažeme, nežli všem.

Z sytosti břicha vítězství bere zadek.

Zadku holého žádný neoblúpi.

ZUB / ZUBY

Darovanému koni na zuby nehleď.

Dobře jazyk za zuby jmieti.

Mievaj jazyk za zuby.

Oko za oko, zub za zub.

Zub za zub (oko za oko).

ŽALUDEK

Nakaženému žaludku i sladké věci zdadie sě hořké.

Zlé svědomie, nakažený žaludek.

ŽÍLY

Dvě žíly ... do jedné prdele.